

Advies over argumenten in het beroep tegen de milieuvergunning voor windturbines in de Maatheide in Lommel

Adviesnummer:	<u>INBO.A.3601</u>
Auteur(s):	Joris Everaert
Contact:	Niko Boone (niko.boone@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	INBO-ANB-2017-19
Geadresseerden:	Agentschap voor Natuur en Bos T.a.v. Katia Nagels Koningin Astridlaan 50 bus 5 3500 Hasselt katia.nagels@vlaanderen.be
Cc:	Agentschap voor Natuur en Bos Joris Janssens (joris.janssens@vlaanderen.be)

Dr. Maurice Hoffmann Administrateur-generaal wnd.
--

Aanleiding

In 2016 werd een project-MER en bijhorende passende beoordeling gefinaliseerd voor 16 geplande windturbines in de Maatheide in Lommel. Om betekenisvolle effecten op vogels en vleermuizen te vermijden, werd in het MER een aangepast plan uitgewerkt voor 8 windturbines, inclusief het nemen van milderende maatregelen tijdens de exploitatie van het windpark (Grontmij Belgium, 2016). Uiteindelijk werd een vergunning aangevraagd voor 7 windturbines. De Vlaamse overheid verleende een milieuvergunning voor de exploitatie van deze windturbines. Er werden twee beroepschriften ingediend tegen deze beslissing. Het Agentschap Natuur en Bos (ANB) bundelde argumenten die betrekking hebben op vogels en vleermuizen, waarvoor advies vanuit het INBO gewenst is.

Vraag

In welke mate zijn de argumenten met betrekking tot vogels en vleermuizen uit de beroepen wetenschappelijk onderbouwd?

Toelichting

In deel 1 en 2 van dit advies bespreken we een selectie van de in de beroepschriften aangehaalde argumenten over vogels en vleermuizen. Al deze argumenten hebben betrekking op de risicoatlassen van het INBO (Everaert, 2015) en de risicoanalyse zoals uitgevoerd in het project-MER.

In het MER werd een uitgebreide risicoanalyse uitgevoerd op basis van gerichte inventarisaties van zowel vogels als vleermuizen, alle relevante reeds beschikbare gegevens, en enkele aannames die wetenschappelijk door het INBO op hun toepasbaarheid werden gecontroleerd en in orde bevonden. Het MER concludeerde dat er betekenisvolle effecten kunnen optreden indien er geen milderende maatregelen worden toegepast.

Om betekenisvolle effecten op vogels en vleermuizen te vermijden, heeft de projectontwikkelaar zich via een afsprakennota geëngageerd om vooraf vastgelegde milderende maatregelen te nemen (EDF Luminus, 2016). Tegelijk is een langetermijnmonitoring voor vogels voorzien. Op basis van de monitoring, wijzigende terreinomstandigheden en de criteria voor milderende maatregelen vastgesteld in de afsprakennota, kunnen de voorziene maatregelen in onderling overleg in de loop van de exploitatie geoptimaliseerd worden. Zo kan de energieproductie gemaximaliseerd worden zonder afbreuk te doen aan de bescherming van de natuurwaarden. Deze afsprakennota werd op 20/07/2016 door het Agentschap voor Natuur en Bos goedgekeurd en opgenomen in het aanvraagdossier waarna de daarin beschreven maatregelen en opvolging ook opgenomen werden als bijzondere voorwaarde in de vergunning.

1 Vogels

1.1. Argument bij 'risicoatlas INBO'.

In de risicoatlas van het INBO wordt het betrokken gebied grotendeels gesitueerd binnen risicoklasse 3, zijnde "groot risico".

De risicoatlas is een onderdeel van de wetenschappelijke leidraad voor risicoanalyse en monitoring van de effecten van windturbines op vogels en vleermuizen (Everaert, 2015). Deze leidraad omvat kennis en aanbevelingen die door alle belanghebbenden kunnen worden gebruikt, maar is geen juridisch kader. De risicoatlas geeft een eerste indicatie van de mogelijke risico's. De uiteindelijke risicoanalyse en beoordeling wordt op projectniveau

uitgevoerd door een deskundige. Dit gebeurde voor het geplande windpark in de Maatheide in het kader van het MER.

1.2. Argument bij 'belangrijke vogeltrekroute'.

In passende beoordeling maart 2015: aanvaringseffect van voorliggend windturbineproject wordt als zeer significant negatief beoordeeld.

Het aanvaringseffect van voorliggend windturbineproject wordt als zeer significant negatief beoordeeld in het geval er geen milderende maatregelen genomen worden. Het MER en de afsprakennota leggen milderende maatregelen vast die het effect beperken tot 'niet betekenisvol'.

1.3. Argument bij 'Maatheide als meeuwenlaapplaats van internationaal belang (voor kok- en stormmeeuw G-IHD doelstellingen vastgesteld: rust op slaapgebied moet gewaarborgd worden)'.

Bedenking MER: significant slachtoffers meeuwen: geen referenties gebruikt, wordt gebaseerd op aannames. Milderende maatregel in MER: turbine 2 en 3 tijdens hoofdseizoen tijdens de aankomst van de meeuwen stil te leggen. MAAR vertrek van de meeuwen wordt niet alleen bepaald door het moment van zonsopkomst en zonsondergang, maar ook door de weersomstandigheden.

In de Gewestelijke Instandhoudingsdoelen wordt het voorzien van de nodige rust op de slaapplaatsen van zilvermeeuw, stormmeeuw en kokmeeuw als generiek doel gesteld. Het voorzien van de nodige rust hoeft niet automatisch te betekenen dat er geen windturbines kunnen komen. In het MER voor de Maatheide zijn de mogelijke effecten onderzocht en beoordeeld.

De wetenschap rond de effecten van windturbines op fauna is nog in ontwikkeling. De aannames in het MER zijn in overleg met het INBO tot stand gekomen op basis van de best beschikbare wetenschappelijke kennis in combinatie met een expertoordeel (zie o.m. in INBO-advies (Everaert, 2014)).

De periodes waarin de milderende maatregelen voor meeuwen zullen worden uitgevoerd, zijn gebaseerd op die momenten waarop de meerderheid van de meeuwen doorgaans overvliegt. Dat zijn de uren rond zonsopgang en zonsondergang. Er werd voor het berekenen van het risico zowel een gemiddeld als een worst-case scenario uitgewerkt. Voor de meeuwen zijn in het MER en de afsprakennota milderende maatregelen en opvolging voorgesteld voor turbines 2, 3, 6 en 7.

1.4. Argument bij 'Avifaunische waarde – telpost Maatheide.

Dit alles maakt Maatheide tot een uniek, zeer aantrekkelijk vogeltrek- en observatiegebied en bijgevolg zeer ongunstig als projectgebied voor windturbines. Uit ornithologisch oogpunt mag zelfs gesteld worden dat het veruit de minst geschikte locatie in heel Lommel en verre omgeving betreft.

In het richtinggevend INBO-advies voor het plaatsen van windturbines in Lommel en omgeving (Everaert, 2012) werd aangegeven dat het plaatsen van windturbines in de Maatheide vanuit het voorzorgsprincipe best te vermijden is, maar dat gericht onderzoek (zoals in het MER) kan bepalen of het effect al dan niet aanvaardbaar is. Het MER concludeerde dat het effect op de seizoenstrek niet betekenisvol is mits het schrappen van een aantal geplande windturbines. Met de milderende maatregelen voor meeuwen en vleermuizen worden de effecten op overtrekkende vogels tijdens de seizoenstrek bovendien nog verder beperkt.

1.5. Argument bij 'Aanbevolen veiligheidsbuffers'.

In het richtinggevend advies van INBO (Everaert, 2012) wordt voor het gebied Maatheide aangeraden om voor broedvogels en pleisterende vogels een veiligheidsbuffer van 300 tot 500m rond de waterplassen te nemen. Rond de waardevolle bossen en kleine landschapselementen grenzend aan de industriegebieden in Lommel is ook een veiligheidsbuffer van ca. 300m geadviseerd, om significante verstoring zoveel mogelijk te vermijden. Geen van de zeven locaties voldoet daar echter aan.

Het richtinggevend INBO-advies vermeldt globale risicobuffers die vanuit voorzorg kunnen worden toegepast om eventuele belangrijke effecten te vermijden. Het MER kwam specifiek voor de Maatheide op basis van een lokale analyse tot andere risicobuffers.

1.6. Argument bij 'Monitoring en stilstandmodules gekoppeld aan percentages slachtoffers komen niet overeen met de natuurschadeplicht en met het soortenbesluit van 15/05/2009: (bijzondere voorwaarden zijn onvoldoende)'

-Voorstel om na realisatie van het windmolenpark het aantal slachtoffers te monitoren is het paard achter de wagen spannen en vanuit het voorzorgsprincipe en natuurschadeplicht onaanvaardbaar.

-Aanzienlijk aantallen vogels zullen slachtoffer zijn → rapporten INBO (bv risico-atlas) → natuurschadeplicht verplicht om natuurschade te vermijden.

Hoewel risicolocaties in eerste instantie best zoveel mogelijk gemeden worden voor het plaatsen van windturbines, kunnen milderende maatregelen in combinatie met opvolging voor bepaalde projecten toch mogelijkheden bieden (zie ook deel 4 en 5 in Everaert (2015)).

1.7. Argument bij 'Opgelegde maatregelen voldoen niet'.

-Stilleggen van turbines bij aankomst meeuwen: dit wordt niet enkel bepaald door tijdstip en stand van de zon maar ook door weersomstandigheden, paniekluchten e.d.

-Trekvogels baseren zich ook niet enkel op seizoen maar ook op de weersgesteldheid + veel trekvogels vliegen bij tegenwind lager dan 200 meter én de omgeving versterkt de windgevoeligheid bij de vogels: een kale vlakte met grote, diepe waterbekkens zorgt automatisch voor meer windkracht waardoor de vogels vaak tussen de 50 en 200m hoogte vliegen.

-Percentages blz. 20: wat wordt bedoeld met natuurlijke sterfte van de lokale populatie? Over welke concrete factoren van sterfte gaat het en hoe wordt deze "lokale populatie" ingeschat? Is te vaag en oncontroleerbaar, biedt geen rechtszekerheid.

Het stilleggen van de windturbines op basis van de stand van de zon is voor de meeuwen gemiddeld gezien een goede maatregel om de risico's op aanvaring aanzienlijk te beperken zodat de aantallen onder een drempelwaarde van mogelijk betekenisvolle effecten blijven (Everaert (2014 & 2015), zie ook hoger onder argument 1.3).

Om de effecten op trekvogels te milderen is vooral het aantal geplande windturbines gereduceerd.

De risicoanalyse op basis van het percentage bijkomende sterfte t.o.v. de bestaande sterfte in de populatie, is een methode conform de INBO-leidraad voor risicoanalyse en monitoring voor windturbines in Vlaanderen (Everaert, 2015).

1.8. Argument bij 'advies INBO'.

Waarom werd er geen specifiek advies ingewonnen van het INBO?

Op vraag van ANB en de dienst MER heeft het INBO opmerkingen geformuleerd op het ontwerp-MER (Everaert, 2014). Het INBO was ook betrokken bij de verschillende overlegmomenten in het kader van de opmaak van het MER.

2 Vleermuizen

2.1. Argument bij 'MER - Onderzoek van in kaart brengen van vleermuizen gebeurt door Natuurpunt-Studie'.

Niet in te schatten of zij de opdracht heeft gekregen om enkel het kanaal Bocholt-Herentals, kanaal van Beverlo en de zuidrand van de "Grote baggerput" te inventariseren. → op basis hiervan kan onmogelijk worden beoordeeld welke vleermuizen in het projectgebied zelf voorkomen omdat er praktisch geen tellingen zijn verricht op de locaties waar de turbines zijn gepland. → meer gericht onderzoek nodig!!

Natuurpunt Studie heeft in opdracht van het studiebureau Grontmij gerichte batdetector metingen uitgevoerd om de verspreiding en activiteit van vleermuizen in het projectgebied in kaart te brengen. Grontmij voerde de verwerking van de gegevens uit. Het resultaat daarvan is terug te vinden als bijlage 8 van het MER. Hoewel het gerichte onderzoek qua methode niet voldoet aan de INBO aanbevelingen voor uitgebreide vleermuismetingen bij geplande windparken in Vlaanderen (zie in Everaert (2015)), gaf het INBO tijdens de besprekingen van het ontwerp-MER aan dat de uitgevoerde metingen wel een voldoende globaal beeld geven van de mogelijke risico's indien er rekening gehouden wordt met bepaalde aannames over risicoafstanden tot landschapselementen en een worst-case scenario (Everaert, 2014).

2.2. Argument bij 'Joris Everaert (INBO) in adviserende brief (24 mei 2012):

-“De geplande winturbines komen tot op minder dan 50 meter van kleine landschapselementen te staan, waarlangs potentieel belangrijke (aantallen) vleermuizen kunnen voorkomen”

-“zonder gerichte tellingen blijft er grote onzekerheid bestaan over de significantie van de impact van vleermuizen.”

Aanvankelijk werden er windturbines gepland op minder dan 50 m van belangrijke landschapselementen waar veel vleermuizen kunnen vliegen. Bij de uiteindelijke inplantingskeuze is een afstand van 200 m behouden.

In de zomer en het najaar van 2012 voerde Natuurpunt Studie in opdracht van het studie bureau Grontmij gerichte vleermuismetingen uit. Omwille van het relatief beperkt aantal metingen en de wetenschappelijke leemtes in de kennis over risico's voor vleermuizen, werd beslist om aan de turbines 1, 4, 5, 6 en 7 uit voorzorg toch milderende maatregelen toe te passen om de kans op betekenisvolle effecten uit te sluiten.

2.3. Argument bij 'Opgelegde maatregelen voldoen niet'.

-Stilstandregime: in winterperiode (half oktober – eind maart) zullen geen beperkte maatregelen worden getroffen, omdat Vleermuizen dan in winterslaap zouden zijn. Dit klopt niet aangezien zowel in november als in februari vleermuizen al actief kunnen zijn (= weersafhankelijk)

-Waarom kortere stilstandperiode 's nachts in de periode van 1 april tot 14 juli in vergelijking met bv. 15 juli tot 15 september?

-Bij turbines 2 en 3 geen gericht onderzoek uitgevoerd, nu jong elzenbos aanwezig en een brede strook meerjarig dennenopslag. Functionaliteit voor vleermuizen van deze beboste zone is in de voorstudie niet besproken of onderzocht. Tevens zijn tijdens de nachtelijke uren tussen de stilstandperiodes ook vleermuizen actief.

Het stilstandregime is beperkt tot de periode waarin de hoogste vleermuisactiviteit te verwachten is, en waarin in Europese windparken de meeste (> 90%) slachtoffers vallen. Daarom is in de zomer en het najaar een langere nachtelijke stilstandperiode voorzien.

Bij de locaties voor turbines 2 en 3 is geen gericht onderzoek naar vleermuizen uitgevoerd. De onzekerheid voor die locaties is zoveel mogelijk opgevangen met een landschapsstudie in combinatie met aannames op basis van metingen in de directe omgeving en een expertoordeel van het INBO.

Conclusie

De in dit advies besproken argumenten uit de bezwaarschriften zijn onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd om te kunnen besluiten dat er betekenisvolle effecten op vogels en vleermuizen kunnen optreden.

Referenties

EDF Luminus (2016). Windpark Maatheide. Afsprakenkader rond milderende maatregelen en monitoring. EDF Luminus NV. 05/04/2016. Op 20/07/2016 door het Agentschap voor Natuur en Bos goedgekeurd en opgenomen in het aanvraagdossier, waarna de daarin beschreven maatregelen en opvolging ook opgenomen werden als bijzondere voorwaarde in de vergunning.

Everaert J. (2012). Adviesvraag betreffende de inplanting van bijkomende windturbines in Lommel en omgeving. Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.A.2012.86. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Everaert J. (2014). Advies betreffende twee ontwerp Project-MER's voor de inplanting van windturbines aan Maatheide in Lommel. Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.A.2014.5. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Everaert J. (2015). Effecten van windturbines op vogels en vleermuizen in Vlaanderen. Leidraad voor risicoanalyse en monitoring. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, rapport INBO.R.2015.6498022.

Grontmij Belgium (2016). Windturbineproject Maatheide Lommel. Definitief MER. Projectnummer 0395/0017. In opdracht van EDF-Luminus.